

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce	
Název studijního programu	Pedagogická studia
Kód studijního programu	B0111A190021PGS
Typ studia	bakalářský
Forma studia	prezenční, kombinovaná
Specializace	
Platnost od	20. 12. 2022

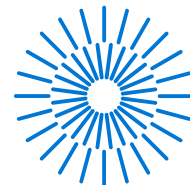
K SZZ student předloží seznam odborné literatury a odborné portfolio z pedagogické praxe.

1.

- a) Vymezte a charakterizujte formální, neformální a informální vzdělávání. Poukažte na hlavní trendy současné pedagogické diskuse o neformálním vzdělávání.
- b) Osobnostní a sociální rozvoj jedince: možnosti a meze. Specifikujte metody osobnostního a sociálního rozvoje. Uveďte, jak je aplikovat v neformálním vzdělávání. Poukažte na příklady vlastní pedagogické praxe při rozvoji osobnosti z vašeho portfolio.
- c) Specifikujte organizace a instituce zabývající se neformálním vzděláváním. Uveďte významné právní předpisy upravující podmínky pro odborné činnosti pedagogických pracovníků.

2.

- a) Charakterizujte konstruktivismus v pedagogických a psychologických souvislostech. Popište jednotlivé fáze edukace dle zásad konstruktivismu.
- b) Uveďte možnosti aplikace konstruktivismu v edukačních programech neformálního vzdělávání na vybraných příkladech ve vašem portfolio.
- c) Vysvětlete význam tělovýchovných aktivit v neformálním vzdělávání. Objasněte, jak je zařadit do plánování edukačního programu neformálního vzdělávání, poukažte na aplikaci ve vašem portfolio.

3.

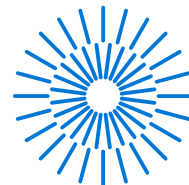
- a) Charakterizujte otázku osvícenství ve filozofickém i pedagogickém kontextu. Poukažte na příklon k racionalitě v evropské pedagogické diskusi. Jakou roli hraje otázka racionality v současném pedagogickém uvažování a v plánování pedagogických činností? Na konkrétních příkladech z vašeho portfolia vysvětlete, jakým způsobem rozvíjíte kognitivní procesy jedince a jeho intelektové dovednosti při vaší pedagogické činnosti.
- b) Charakterizujte Piagetova stádia kognitivního vývoje a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- c) Vysvětlete význam hudebních aktivit v neformálním vzdělávání. Objasněte, jak je zařadit do plánování edukačního programu neformálního vzdělávání, poukažte na aplikaci ve vašem portfoliu.

4.

- a) Vysvětlete reakci romantismu na primární postavení rozumu v osvícenské diskusi. Jaké z myšlenek J. J. Rousseaua našly uplatnění ve výchovných hnutích 20. století a v současné pedagogické praxi?
- b) Vysvětlete význam emocí ve vývoji a životě osobnosti. Charakterizujte emoční vývoj jedince.
- c) Jakou roli hraje otázka emocí v současné pedagogické diskusi? Jak pracujete s rozvojem emocí v rámci pedagogické praxe? Poukažte na základě činností z vašeho portfolia.

5.

- a) Objasněte snahy o nápravu společnosti výchovou v historickém i filozofickém myšlení J. A. Komenského. Uveďte utopistické i realistické rysy Komenského koncepce „nápravy věcí lidských“. Uveďte další pedagogické koncepce, jejichž autoři se snažili výchovou přispět k reformě společnosti a naplňování hodnot humanismu.
- b) Charakterizujte stádia morálního vývoje dle L. Kohlberga a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- c) Zaměřte svoji pozornost na pedagogické diskuse ve 20. století a poukažte na nebezpečné stránky výchovně-utopistických snah v tomto období (zneužití výchovy „nového člověka“ totalitárními systémy). Poukažte na koncipování pedagogických situací podporujících hodnoty humanity a demokracie na základě vašeho portfolia z pedagogické praxe.

6.

- a) Vymezte pojem pragmatismu v pedagogice ve filozofických a historických souvislostech. Jakým způsobem navazovala pedagogická diskuse na myšlenky J. Deweyeho ve druhé polovině 20. století?
- b) Uveďte význam behaviorální psychologie a poukažte na limity uplatnění psychologické koncepce J. B. Watsona ve výchově.
- c) Vzdělávací projekty a jejich plánování. Uveďte hlavní zásady při plánování vzdělávacího projektu. Popište jednotlivé fáze projektu. Teoretické poznatky ilustруйте na edukačních projektech z vašeho portfolia.

7.

- a) Charakterizujte základní póly svobody a autority ve výchově a vzdělávání. Charakterizujte zásady utváření kázně při výchově. Objasněte problematiku dobové podmíněnosti autority a kázně.
- b) Objasněte pojmy rizikové chování a sociálně patologické jevy ohrožující zdravý vývoj dětí a mládeže.
- c) Charakterizujte typy prevence a uveďte možnosti preventivního působení na děti a dospívající v rámci neformálního vzdělávání. Aplikujte na aktivity z vašeho portfolia.

8.

- a) Vymezte a charakterizujte pojem artefietika. Uveďte její zásady a uplatnění.
- b) Charakterizujte zásady humanistické psychologie a logoterapie. Poukažte na přínos poznatků C. R. Rogerse, A. H. Maslowa, V. E. Frankla pro výchovně vzdělávací činnost.
- c) Vysvětlete význam výtvarných aktivit v neformálním vzdělávání. Objasněte, jak je zařadit do plánování edukačního programu neformálního vzdělávání, poukažte na aplikaci ve vašem portfoliu.

9.

- a) Vysvětlete zásady pedagogických koncepcí tzv. hnutí za novou výchovu. Poukažte na jejich reformně pedagogický a sociálně kritický aspekt.
- b) Objasněte vlohy a schopnosti z psychologického hlediska. Uveďte možnosti jejich rozvíjení v oblasti neformálního vzdělávání. Využijte podkladů z vašeho portfolia.

c) Specifikujte výchovu ke zdraví – objasněte koncept, pedagogické zásady a možnosti jejich aplikace v neformálním vzdělávání. Poukažte na příklady z vašeho portfolia.

10.

a) Stručně uveďte historii výchovy v přírodě – skautské hnutí (A. B. Svojsík), woodcrafterské hnutí. Poukažte na význam tělovýchovných spolků (Sokol, Orel, aj.) Počátky a současnost lesní pedagogiky a konceptu učení se v přírodě (E. Štorch, Učíme (se) venku).

b) Uveďte, jaký vliv může mít na formování osobnosti dítěte či dospívajícího rodina, škola a vrstevnická skupina.

c) Jaké myšlenky skautského, sokolského hnutí či lesní pedagogiky jsou v dnešní době stále relevantní? Pokuste se charakterizovat vliv těchto hnutí na děti a mládež. Poukažte na aktivity „učení venku/v přírodě“ ve vašem portfoliu.

11.

a) Uveďte hlavní koncepce a východiska prožitkové pedagogiky.

b) Vysvětlete cyklus učení prožitkem a Kolbovu teorii učení ze zkušenosti. Vysvětlete, jak je Kolbův cyklus či cyklus učení prožitkem uplatňován v metodice prožitkové pedagogiky. Poukažte v rámci vašeho portfolia, jak využíváte principy prožitkové pedagogiky.

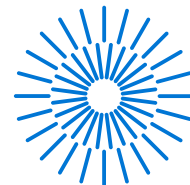
c) Vysvětlete význam environmentální výchovy v neformálním vzdělávání. Objasněte, jak ji zařadit do plánování edukačního programu neformálního vzdělávání, poukažte na aplikaci ve vašem portfoliu.

12.

a) Popište sociální skupinu a uveďte její základní charakteristiky. Popište jednotlivé fáze vývoje skupiny s ohledem na plánování aktivit v neformálním vzdělávání.

b) Objasněte pojmy agrese a agresivita, uveďte příčiny a projevy agrese u dětí a mládeže. Uveďte, jak by měl pedagog na agresivní chování dětí reagovat a jak mu předcházet.

c) Analyzujte problematiku šikany jako „nemoci skupiny“ – objasněte pojem, uveďte zásady prevence, možnosti odhalení a výchovného řešení. Poukažte na vlastní zkušenosti s dynamikou skupiny na základě vašeho portfolia.

13.

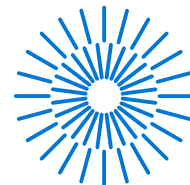
- a) Objasněte otázku sociálních dovedností pedagoga neformálního vzdělávání. Proč je důležitá pedagogova citlivost pro individualitu osobnosti a utváření skupiny? Jak lze v neformálním vzdělávání utvářet sociální klima?
- b) Vysvětlete pojmy motivace a vůle. Uveďte podmínky, kdy výchova přechází v sebevýchovu (pozornost zaměřte zejména na vývojové a psychosociální faktory daného problému). Poukažte na rovinu motivace v rámci plánování a realizování činností ve vašem portfoliu.
- c) Poukažte na význam profesních (i právních), osobnostních a etických aspektů práce pedagoga neformálního vzdělávání.

14.

- a) Objasněte styly výchovy v neformálním vzdělávání z hlediska různých způsobů řízení skupiny, forem motivace a komunikace i z hlediska vhodnosti použití v různých pedagogických situacích. Uveďte možnosti podpory vzniku výchovně-vzdělávacího společenství.
- b) Uveďte zásady psychohygieny při pedagogických činnostech. Vysvětlete pojmy zátěž, stres, rezistence a resilience. Objasněte význam pocitu bezpečí pro zdravý vývoj osobnosti.
- c) Charakterizujte zásady zdravé životosprávy a duševní hygieny v kontextu neformálního vzdělávání. Poukažte na principy psychohygieny v aktivitách vašeho portfolia.

15.

- a) Uveďte hlavní zásady a metody tzv. interpretace kulturního a historického dědictví. Uveďte možnosti jejího uplatnění v neformálním vzdělávání. Muzejní a galerijní pedagogika. Místně ukotvené učení. Poukažte na aktivity využívající interpretace kulturního dědictví ve vašem portfoliu.
- b) Objasněte problematiku hodnot a hodnotové orientace ve výchově. Objasněte význam emocí při osvojování si žádoucích postojů a hodnot.
- c) Objasněte zásady pedagogické práce s dětmi mladšího školního věku s využitím poznatků vývojové psychologie.

16.

- a) Objasněte pojmy výchova a socializace. Uveďte faktory primární socializace a specifikujte proměny rodiny v současné společnosti. Poukažte na aktivitách v portfoliu na spolupráci rodiny (rodinného prostředí) a institucí neformálního vzdělávání.
- b) Uveďte specifika pedagogického přístupu k mládeži v období puberty a adolescence a zdůvodněte je poznatky vývojové psychologie.
- c) Vysvětlete na konkrétních příkladech z praxe rozdíly mezi poskytováním náhradní, ústavní či ochranné výchovy. Jaké jsou jejich přínosy a naopak rizika pro děti a mladistvé? Uveďte možnosti a význam neformálního vzdělávání pro děti v zařízeních ústavní a ochranné výchovy.

17.

- a) Charakterizujte dramatickou výchovu. Uveďte její hlavní cíle, metody a zásady plánování edukačních programů neformálního vzdělávání. Uveďte příklady z vašeho portfolia.
- b) Charakterizujte psychologické aspekty hry a uveďte příklady využití hry v pedagogické práci. Objasněte diagnostickou, edukativní, terapeutickou, rehabilitační a sociálně reedukační funkci her a hraček.
- c) Uveďte zásady pedagogického a psychologického přístupu k dětem předškolního věku.

18.

- a) Charakterizujte inkluzivní pedagogiku. Objasněte pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi a mládeží se zdravotním postižením a znevýhodněním. Upozorněte na zásady inkluze s ohledem na zdravotní postižení/znevýhodnění v aktivitách ve vašem pedagogickém portfoliu.
- b) Uveďte možnosti využití neformálního vzdělávání pro podporu začleňování dětí a mládeže se zdravotním postižením a znevýhodněním do běžné společnosti.
- c) Poukažte na vliv myšlenek hlubinně dynamické psychologie (S. Freud, A. Adler, C. G. Jung a jejich stoupenci) na vědy o výchově a vzdělávání.

19.

- a) Charakterizujte pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi se sociálním znevýhodněním. Upozorněte na zásady inkluze s ohledem na sociální znevýhodnění v aktivitách ve vašem pedagogickém portfoliu.

b) Uveďte psychologické aspekty podpory začleňování dětí se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti.

c) Uveďte možnosti využití neformálního vzdělávání pro podporu začleňování dětí a mládeže se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti. Uveďte možnosti multikulturní výchovy a její využití při práci s dětmi a mládeží.

20.

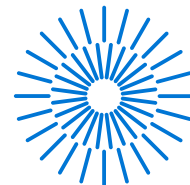
a) Objasněte problematiku nadání a nadaných dětí a uveďte možnosti jejich podpory v neformálním vzdělávání. Uveďte specifika nadaných dětí z psychologického hlediska.

b) Specifikujte koncept badatelství a badatelsky orientovaného vzdělávání. Uveďte jeho hlavní metody a zásady. Poukažte na možnosti aplikace v praxi neformálního vzdělávání ve vašem portfoliu.

c) Vysvětlete význam informační výchovy v neformálním vzdělávání. Objasněte, jak je zařadit do plánování edukačního programu neformálního vzdělávání, poukažte na aplikaci ve vašem portfoliu.

DOPORUČENÁ LITERATURA K PŘÍPRAVĚ NA SZZ:

- Bendl, S. (2015). *Vychovatelství*. Grada.
- Drapela, V. (2021). *Přehled teorií osobnosti*. Portál.
- Gerlichová, M. (2021). *Muzikoterapie v praxi*. Grada.
- Gillernová, I. (2012). *Sociální dovednosti ve škole*. Grada.
- Havlůjová, H. (2015). *Památky nás baví*. NPÚ.
- Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2011). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Portál.
- Helus, Z. (2018). *Úvod do psychologie*. Grada.
- Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Grada.
- Jedlička, R. (2017). *Psychický vývoj dítěte a výchova*. Grada.
- Jedlička, R. (2015). *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Grada.
- Jirásek, I. (2019). *Zážitková pedagogika*. Portál.
- Kaplánek, M. (2017). *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Portál.
- Kasper, T., & Kasperová, D. (2008). *Dějiny pedagogiky*. Grada.
- Kasperová, D. (Ed.). (2022). *Neformální vzdělávání*. TUL.
- Knotová, D. (2011). *Pedagogické dimenze volného času*. Paido.
- Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany*. Grada.
- Matějček, Z. (2015). *Co děti nejvíce potřebují*. Portál.
- Neuman, J. (2014). *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Portál.
- Plháková, A. (2020). *Dějiny psychologie*. Grada.
- Rabušicová, M. (2016). *Mezigenerační učení*. MU.
- Slavíková, V., Slavík, J., & Eliášová, S. (2019). *Dívej se, tvoř a povídej!*. Portál.

- Šobáňová, P. (2015). *Vzdělávací obsah v muzejní edukaci*. UPOL.
Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie*. Portál.
Valenta, J. (2008). *Metody a techniky dramatické výchovy*. Grada.
Valenta, J. (2013). *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Grada.
Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra pedagogiky a psychologie
Jméno předkladatele	prof. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.